

Ustavimo nasilje nad otroki!

Svet se globalizira tako v svojih različnostih kot tudi v s svojimi podobnostmi in oboje ima tako svoje prednosti kot slabosti.

Od drugih narodov se lahko učimo dobrih praks, skupaj z njimi lahko iščemo rešitve problemov in težav, če ostanem le pri pozitivnih rezultatih globalizacije.

Žal pa obstajajo tudi slabe prakse, ki bi jih lahko tudi označili za globalne. In nasilje nad otroki je med najbolj žalostnimi globalnimi praksami, ki je značilna tako za sever kot za jug, za revne ali bogate. Morda je med njimi nekaj razlik; a te so bolj v podrobnostih kot v svojem grozovitem bistvu.

Prispevki nekaterih ombudsmanov za otroke, ki jih objavljamo v pričujočem biltenu, kažejo na to, da nobena država ni imuna za pojave nasilja nad otroki. Čeprav konvencija o otrokovih pravicah zahteva od držav, da preprečujejo grdo ravnanje z otroki, in države brez izjeme to zadolžitev sprejemajo, pogosto nastaja občutek, da bi se temu problemu najraje izognile.

Priznam, da je problem zapleten in ima mnogo obrazov, a to ne more biti izgovor za izmikanje.

MATJAŽ HANŽEK, Varuh človekovih pravic

Nasprotno: zahteva še večjo zavzetost vseh družbenih akterjev na vseh področjih. Akcije pa shematično lahko strnemo v dve splošni usmeritvi.

Prva je promocija vrednot za spreminjanje tradicionalne kulture, ki ne prepozna nasilja kot nasilje, temveč ga pogosto enači z vzgojnimi metodami, intervencijo državnih institucij pa razume kot vtikanje v družinsko zasebnost.

Druga je aktivna politika preprečevanja nasilja nad otroki, kjer je treba predvsem področje boljše zakonsko urediti, vključno s politiko kaznovanja, in določiti protokole za ravnanje pri zaznavi zlorab.

Mnogi ugotavljamo, da nasilje močno vzpodbuja tudi revščina in iz nje izvirajoči stresi v strahu za preživetje, zato si je trebna v razvojnih načrtih držav prizadevati tudi za zmanjševanje revščine in socialne izključenosti, da bi imeli vsi otroci vsaj približno podobne možnosti za lepo otroštvo.

Tokratna konferenca v Ljubljani, ki jo pospremljamo s to izdajo biltena varuha človekovih pravic, je ena izmed priložnosti za skupno analizo problemov, s katerimi se soočajo vse družbe. Je tudi pomembna priložnost za izmenjavo mnenj, primerjavo različnosti in podobnosti vzorcev nasilja nad otroki, predvsem pa za določitev nadaljnje skupne strategije odpravljanja tega pojava, ki po eni strani uničuje na tisoče mladih življenj ter po drugi rahlja socialno tkivo v vseh družbah.

Prepričan sem, da te priložnosti ne bomo zamudili.

Børnerådet, Nacionalni svet za otroke, Danska

Ombudsman za otroke, Francija

Ombudsman za otroke, Hrvaška

Ombudsman za otroke, Litva

Ombudsman za otroke, Luksemburg

Ombudsman Republike Makedonije
Oddelek za zaščito otrok

Ombudsman za otroke, Poljska

Severnoirska komisija za otroke in mladostnike

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije
Oddelek za zaščito pravic otrok in mladostnikov

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Børnerådet, Nacionalni svet za otroke, Danska

KLOFUTE NA DANSKEM PREPOVEDANE!

Danskim otrokom so namenjeni številni zakonski predpisi, ki jih ščitijo, a imajo splošno veljavo za celotno prebivalstvo. Univerzalne nacionalne zakonodaje o otrocih - zakona o otrocih - ni, zato danski otroci ne spadajo v nobeno posebno ministrstvo.

Zakonske določbe, ki veljajo izključno za otroke in mladostnike, so pogoste na področjih, na katerih jih je treba posebno zaščititi. Leta 1991 je Danska ratificirala Konvencijo ZN o otrokovih pravicah. Do danes konvencija še ni bila vključena v zakonodajo, kar pomeni, da ima za organe oblasti le vlogo smernice. Danski Kazenski zakonik vsebuje posebne določbe o zaščiti otrok pred spolnimi zlorabami, zaščito otrok pred nasiljem pa obravnavajo Kazenski zakonik in posebne določbe civilnega prava.

Zakon o socialnem varstvu predpisuje, da morajo vsi državljani, predvsem zaposleni v državnih službah, obvestiti lokalne socialne službe, če je ogroženo življenje ali blaginja otroka. Večji del danske uprave in obravnavanja problemov je decentraliziran in naloga lokalnih oblasti, kar velja predvsem za zdravstvo, socialo in osnovnošolsko izobraževanje.

Otroci so žrtve nasilja v številnih pogledih in zato tudi žrtve različnih krivic. Ta prispevek obravnava le zaščito otrok pred fizičnim in psihičnim kaznovanjem in zlorabami v šolah, ustanovah in družinah.

Leta 1967 je Danska prepovedala telesno kaznovanje otrok v šolah. Obstajajo tudi posebne zakonske določbe, ki prepovedujejo telesno kaznovanje otrok v drugih varstvenih ustanovah za otroke, tj. domovih. Vladna odredba prepoveduje poniževanje, telesno kaznovanje, uporabo fizične sile, osamitev itd. v teh ustanovah.

Izrecne prepovedi telesnega kaznovanja otrok v dnevnih centrih za otroke in podobnih ustanovah ni, vendar so odrasli, ki uporabljajo telesno kaznovanje, kazensko preganjani zaradi fizičnega napada.

V skladu z dolgo tradicijo danskih sodišč so lažja kaznovanja veljala za zakonita, če so jih izvajali starši nad svojimi otroki. Leta 1985 je sprememba Zakona o skrbništvu staršev in pravici do obiskov to tradicionalno pravico staršev do kaznovanja svojih otrok omejila, ni pa jim je odvzela. Namen zakona je bil poudariti, da bi morali starši opustiti telesno kaznovanje svojih otrok. Če so svoje otroke še naprej kaznovali, ni bilo pravnih sankcij, če je šlo za lažje kaznovanje.

V naslednjih desetih letih so na ta problem opozarjali pravni strokovnjaki, mediji in zagovorniki otrokovih pravic, kar je vodilo v spremembo zakona leta 1997, ko so končno opustili pravico staršev do kaznovanja:

"Otrok ima pravico do varstva in zaščite. Z otrokom je treba ravnati spoštljivo. Ni ga dovoljeno izpostavljati telesnemu kaznovanju ali kakršnemu koli drugemu žaljivemu ravnanju." (Zakon št. 416 z dne 10. junija o skrbništvu staršev in pravici do obiskov, 2. člen).

Kazenski zakonik v zvezi s tem ne vsebuje posebnih določb in po prepovedi kaznovanja ni bil spremenjen. Namen spremembe zakona je staršem pomagati, ne pa jih spravljati v zapore. Kršitelje te prepovedi pa je mogoče kazensko preganjati po Kazenskem zakoniku zaradi fizičnega napada in uporabe sile ali sorodnih kaznivih dejanj (213., 244. in 245. člen). Pri telesnem kaznovanju tožilci upoštevajo politiko prisile in v aprilu 2005 na tem področju še ni bilo sodne prakse.

PRISPEVEK NACIONALNEGA SVETA ZA OTROKE (BORNERADET) K IZKORINJANJU KLOFUT

Prepoved telesnega kaznovanja je bila prednostna naloga Børneradeta, Nacionalnega sveta za otroke, vse od njegove ustanovitve leta 1994. Leta 1997 je minister za pravosodje svet zaprosil, naj sproži vsedrjavno javno kampanjo in vsem Dancem posreduje dobro novico, da je kaznovanje odslej prepovedano. Od leta 1998 je Børneradet izvajal kampanjo z naslovom "Ne klofutam", v kateri je s pomočjo šol in dnevnih centrov razdelil letake in

plakate približno 750.000 dansko govorečim staršem otrok, starih do 10 let. Pobuda je vključevala tudi dokumentarni film o telesnem kaznovanju, ki ga je predvajala nacionalna televizija, in revijo o metodah vzgoje otrok. Od leta 2000 Børneradet deli letake tudi staršem, ki pripadajo etničnim manjšinam, in sicer v angleškem, turškem, bosanskem, srbskem, hrvaškem, arabskem, urdujskem (Pakistan) in somalskem jeziku.

Razdeljeno gradivo je predvsem obvestilo o spremenjenem zakonu. Njegov namen je ustvariti razumevanje za pozitivno vzgojo, ki naj bi nadomestila disciplino in kaznovanje.

Medsebojno spoštovanje spodbujajo ljubezen, skrb in pogovor. Če je otrok tepen in če kaznovanje postane običajni sestavni del vzgoje, ima to zanj škodljive posledice. Lahko se zgodi, da bo trpel zaradi velikega pomanjkanja samozavesti ali pa bo tudi sam začel tepsti druge. Poleg tega letak spodbuja starše, naj po potrebi obiščejo patronažno sestro, osebje dnevnih centrov ali poiščejo drugo pomoč.

Leta 2002 je svet izdal brošuro "Vzgajajmo s srcem. O razvoju otrok in konfliktih", ki je namenjena družinam z dojenčki in je povzročila precej razburjenja. Do danes je bilo prodanih 50.000 izvodov brošure in je še vedno podlaga za razprave o vzgoji otrok med starši in sestrami, ko jih te obiščejo, in na srečanjih staršev v dnevnih centrih.

POSLEDICE IN STALIŠČA

O posledicah prepovedi telesnega kaznovanja ni rednih raziskav. Sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja so raziskovalci objavili anketo, ki kaže, da približno 60 % vseh Danccev odklanja klofute. Zdi se, da se splošno mnenje o vzgoji otrok na Danskem počasi bolj nagiba k t. i. "mehkim" vrednotam - manj discipline in nadzora, več ljubezni in skrbi itd. Raziskava iz leta 2003, ki je zajela 6000 otrok, rojenih leta 1995, in njihove starše, je to predpostavko potrdila. Matere redkeje udarijo otroka kot leta 1999, pri čemer so udarci po obrazu izjema. Vendar 75 % teh sedemletnikov starši še vedno zmerjajo vsak teden. Marca 2004 je vlada objavila Načrt dejavnosti proti nasilju nad otroki. Načrt temelji na novi raziskavi, ki je pokazala, da je največ 1 % od vseh danskih otrok na leto izpostavljenih fizičnim zlorabam. Danski UNICEF in Børneradet sta zato v Københavnu priredila konferenco "Ustavimo nasilje nad otroki - treba je ukrepati!". Sklep konference je bil, da si je treba v vseh pogledih bolj prizadevati za preprečevanje in ustavitev nasilja nad otroki. Na voljo je le malo statističnih informacij, zato je na Danskem zaželen centralna registracija nasilja po zgledu Velike Britanije. Børneradet se bo še naprej osredotočal na ta problem.

Soren Gade Hansen, vodja oddelka

Børneradet, Nacionalni svet za otroke, København, Danska

sgh@brd.dk

www.brd.dk

Alen Kuhar, 4. razred, "Nasilje", OŠ Rače

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Ombudsman za otroke, Francija

USTAVIMO NASILJE NAD OTROKI

Velika večina 15 milijonov mladoletnih oseb v Franciji preživi svoja otroška in mladostniška leta brez hujših ovir. Vendar je slika manj svetla, kot se morda zdi, saj so otroci in mladostniki izpostavljeni nasilju vseh vrst, od hudega trpinčenja, ki je kaznivo dejanje, do najbolj zahrbtnih vrst poniževanja, ki se opravičujejo z "vzgojo", in kar je še veliko huje, s tem, da gre za "dobro za otroka". Nekateri otroci živijo v velikih stiskah zaradi ekonomskih, socialnih ali družinskih razmer (milijon otrok v Franciji živi v revščini). V takih

okoljih je nemogoče reči, da so v Franciji otrokove pravice popolnoma spoštovane ali da je vsakdo deležen enake zaščite.

Menim, da treba poudariti dejstvo, da obstajajo različne stopnje trpinčenja otrok. Najhujše so morda najvidnejše in vodijo npr. v umor ali fizične poškodbe.

Številne druge oblike pa so veliko manj vidne ali puščajo posledice, ki niso telesne (npr. pri nekaterih spolnih zlorabah). Končno pa so tu še rane, ki jih zadajo besede, geste in mnenja, ki morda niso vidne, a imajo za otroka pogubne posledice, zlasti če so zadane za "dobro otroka".

Na vrhu seznama najhujših oblik trpinčenja sta umor in pretepanje, ki povzroči trajne fizične poškodbe. Zelo skrb zbujujoče je število majhnih otrok, ki umrejo zaradi hudega trpinčenja, a ga družba močno podcenjuje.

Ocenjujemo, da zaradi fizičnega trpinčenja umrejo najmanj trije otroci na teden. Še številnejši so tisti otroci, ki so zaznamovani, včasih za vse življenje, in sicer kljub učinkovitim mehanizmom okrevanja, ki jih danes razumemo bolje kot kadar koli prej. Naj izpostavim dejstvo, ki ga pogosto spregledamo oz. je malo znano: več kot 80 % vseh otrok, ki trpijo zaradi trpinčenja katere koli oblike, trpinčijo tisti, ki so jim blizu, zelo pogosto družinski člani. Ombudsmanka za otroke je neustrašna zagovornica vseh sredstev za boj proti vsem oblikam spolnega zlorabljanja otrok, razvoja novih in primernih metod za njegovo preprečevanje, zagotavljanja izvajanja teh metod in trajne podpore žrtvam in zaščite žrtev. Številna zakonska besedila so prinesla delne rešitve: zakon o skrbništvu staršev (4. marec 2002) uveljavlja pravno zaščito za mladoletne prostitutance. Uvaja nove pravne sankcije proti strankam prostitutancev, starih od 15 do 18 let, in zapolnjuje hudo pravno vrzel. Poleg tega štiti mladoletne osebe pred pornografijo s kaznovanjem posedovanja pornografskih slik otrok in zahtevo, da mora biti prepoved njihove prodaje mladoletnim osebam in oglaševanja znana vsem.

Pogoji za prevzem skrbništva nad mladoletnimi žrtvami trpinčenja in spolnega nasilja so jasno določeni v vladnem memorandumu (14. februar 2002), ki uvaja sredstva za sprejem mladoletnih žrtev spolnih zlorab v zdravstvene ustanove, kjer jim je olajšano pričanje pred pravnimi organi.

Problem nasilja v šolah, mladostnikov, ki jih zlorablja drugi mladostniki ali učitelji, je v zadnjem desetletju postala glavna skrb francoskega ministrstva za šolstvo, ki takim primerom sledi s programsko aplikacijo "Signa". Taka dejanja, ki vključujejo veliko verbalnega in fizičnega nasilja ter jih zakrivljajo vedno mlajši otroci, so vzrok hudega trpljenja in zastrupljajo šolsko okolje.

Uporaba pojma "nasilje" kot nasprotja "upornosti" je vzdušje še poslabšala. Kazensko pravo je res prepogosto odgovor na nasilje v šolah, ki je nato označeno kot kaznivo dejanje. Pravni sistem prevzema vse večjo vlogo v šolskem sistemu in šolskih predpisih. Ob številnih priložnostih se je Urad ombudsmana za otroke pritožil, ker se izobraževalne ustanove vse pogosteje uporabljajo za izvrševanje policijskih ali sodnih odločb, predvsem v primerih pogojnih obsodb in aretacij. Sredstva, s katerimi policija izvršuje te odločbe, vključeni otroci in mladostniki nujno doživljajo kot brutalna, poniževalna in spektakularna. Tako vedenje resno ogroža napredek, ki so ga v zadnjih letih dosegle različne ustanove, ki si prizadevajo zagotoviti ugled otrok, učiteljev in šole.

Zelo težko je prepoznati vse vsakodnevne in neopazne oblike nasilja, ki prizadenejo otroke v Franciji. Leta 2003 so iz šol prišle zastrašujoče novice. Število pritožb, vloženih pri Uradu ombudsmana za otroke proti izobraževalnim ustanovam, predvsem v zvezi s fizičnim in psihičnim nasilnim ravnanjem učiteljev, se je do leta 2003 stalno večalo. Precej verjetno pa je, da urad ni bil obveščen o drugih primerih, ki niso bili navedeni kot "nasilje". Taka dejanja je seveda mogoče pripisati le majhni manjšini učiteljev. V večini primerov gre za nasilje nad majhnimi otroki. Dolgo časa se je ob takem nesprejemljivem vedenju zdelo, da šole niso sposobne ugotavljati dejstev, se odzivati na te nesprejemljive "pedagoške metode" in jih kaznovati ter dajati zadovoljive odgovore družinam in učencem. Leta 2003 je ombudsmanka za otroke poročala o tem pojavu predsedniku Republike Francije. Ministrstvo za šolstvo je zato imenovalo glavnega inšpektorja za izvedbo nacionalne raziskave tega vedenja in pripravo primernih ukrepov za izboljšanje stanja. Šole pa žal niso edini kraj, kjer so otroci izpostavljeni takemu nevidnemu nasilju, ki je na splošno ignorirano, saj je med družinami in pedagogi razširjeno prepričanje, da gre za staro, uveljavljeno in zato spoštovanja vredno vzgojno metodo. Nasilje je v številnih razširjenih oblikah prepogosto del vsakdanjega življenja otrok in mladostnikov v šolah, rejniških domovih, športnih in rekreacijskih centrih in družinah ter pušča hude in trajne, čeprav nevidne, brazgotine. Tako ravnanje je pogosto označeno kot "vzgojno", ker naj bi bilo v "dobro otrok". Še danes v Franciji ni nenavadno, da starši otroke telesno kaznujejo. Javna obsodba teh vsakodnevnih oblik nasilja ne bo zadoščala, če ne bomo

izboljšali razumevanja tega pojava pri delu, da bi lahko spremenili globoko ukoreninjena stališča nekaterih staršev in pedagogov. To je bil cilj nacionalne konference o tej temi, ki so se je udeležili strokovnjaki s številnih področij in je potekala v francoskem senatu oktobra 2003.

Naloga, ki še ostaja, je izvedba obsežne epidemiološke študije o telesnem kaznovanju in poniževanju kot vzgojnih metodah. To bi bil prvi nujno potreben korak proti seznanjanju javnosti s takim vedenjem in možnim preprečevanjem takega vedenja.

Claire Brisset,

Ombudsmanka za otroke

Ombudsman za otroke

104 bd Blanqui

75013 Paris, Francija

www.defenseurdesenfants.fr

Sara Hozjan, 2. razred, "Preprečevanje nasilja" OŠ Franceta Prešerna, Črešnovci

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Ombudsman za otroke, Hrvaška

Zakon o ombudsmanu za otroke, ki je začel veljati 18. junija 2003, predvideva ustanovitev posebnega nadzornega telesa kot ustanove *sui generis*, katere naloge so zaščita, spremljanje in promocija otrokovih pravic in interesov, ki jih zagotavljajo ustava, mednarodni sporazumi in zakoni.

Ombudsmana za otroke in njegove namestnike imenuje in razrešuje hrvaški parlament.

Sedemnajstega julija 2003 je parlament sprejel Odločbo o imenovanju ombudsmana za otroke.

Ta je pri svojem delu samostojen in ga ni mogoče klicati na odgovornost, ga pripreti ali kaznovati zaradi stališč ali izvedenih dejavnosti, ki spadajo v njegovo delovanje, razen če krši zakon in tako stori kaznivo dejanje.

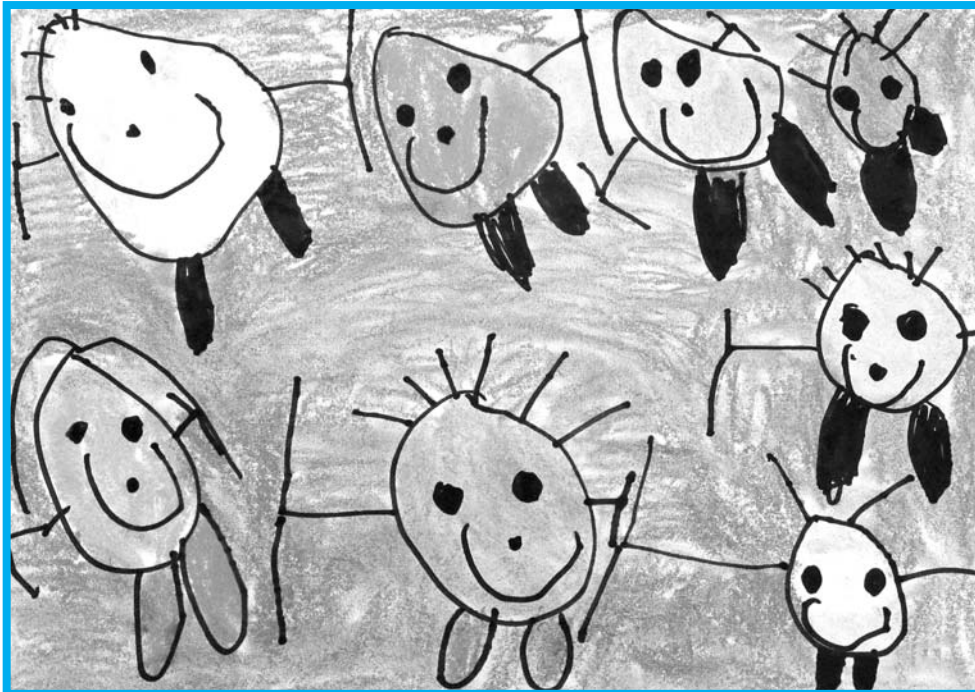
Ombudsman za otroke parlamentu enkrat na leto predloži letno poročilo o svojih dejavnostih. Kadar so otrokove pravice in interesi močno ogroženi, lahko ombudsman parlamentu posreduje posebna poročila.

Tehnične in upravne dejavnosti ombudsmana se izvajajo v Uradu ombudsmana za otroke, ki ima sedež v Zagrebu, Andrije Hebranga 4/1.

Vsakdo ima pravico, da ombudsmanu za otroke posreduje predlog za obravnavo vprašanj, pomembnih za zaščito otrokovih pravic in interesov. Ombudsman bo vlagatelja obvestil o dejavnostih, ki so bile izvedene v zvezi z njegovim predlogom.

Ombudsman za otroke ima pravico, da izdaja opozorila ter daje predloge in priporočila. Organi državne uprave, enote lokalne in regionalne samouprave ter pravne osebe morajo z ombudsmanom za otroke sodelovati in na njegovo zahtevo posredovati poročila in takojšnje odgovore ter ga obvestiti o ukrepih, ki so jih izvedli v zvezi z njegovim opozorilom, predlogom ali priporočilom. Če zgoraj navedena telesa in pravne osebe zahteve ne upoštevajo v določenem roku, ombudsman o tem obvesti telo, ki spremlja njihovo delo. Če to telo ne poroča o ugotovljenih dejstvih in izvedenih ukrepih, ombudsman o tem obvesti vlado. Ombudsman za otroke lahko dostopa do vseh podatkov, informacij in lokalnih predpisov, ki se nanašajo na pravice in zaščito otrok, ne glede na stopnjo njihove zaupnosti. Poleg tega ima pravico do dostopa do vseh ustanov, organov državne uprave, fizičnih in pravnih oseb, ki skrbijo za otroke v skladu s posebnimi predpisi, in do verskih skupnosti, kjer otroci bivajo ali so nastanjeni začasno ali stalno. Vse te ustanove lahko ombudsman tudi preišče. Če ombudsman za otroke ugotovi, da je otrok izpostavljen fizičnemu ali psihičnemu nasilju, spolnim zlorabam, drugim zlorabam ali izkoriščanju, zanamarnanju ali malomarnemu ravnanju, o tem takoj obvesti pristojni urad državnega tožilca, opozori pristojni center za socialno varstvo in predlaga ukrepe za zaščito pravic in interesov otrok.

Pogoste in stalne dejavnosti ombudsmana za otroke, usmerjene v predstavitev ustanov in promocijo otrokovih pravic v javnosti, so bile povod za veliko število pisnih pobud za obravnavo nekaterih primerov ogroženosti ali kršitve otrokovih pravic in interesov. Poleg tega so ombudsmanka za otroke in njeni namestniki vsak dan sprejemali osebe, ki so take pobude podale ustno ali zaprosile za svetovanje v zvezi z zaščito določene otrokove pravice ali interesa. Analiza primerov, povezanih z nasiljem nad otroki, vloženih pri Uradu ombudsmana za otroke v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2004, je pokazala naslednje:

Julija Bratuša, 5 let, "Pojemo pesem o gosenici", vrtec Zelena jama, Ljubljana

ZLORABA IN ZANEMARJANJE

Ombudsmanka je prejela poročila o naslednjih primerih zlorabe otrok: oče ali mati zlorablja otroka po ločitvi; starši zlorablajo otroka z vztrajanjem pri vegetarijanski hrani, kar povzroča podhranjenost in slabšo telesno razvitost otroka; otroke zlorablja delavec v otroških varstvenih ustanovah ali drug strokovni delavec v ustanovah za socialno varstvo, kjer so nameščeni otroci. Dobili smo tudi nekaj poročil o primerih, da starši zanemarjajo svoje otroke, ker ne skrbijo dovolj za izobrazbo, zdravje in druge otrokove potrebe. V nekaj primerih smo bili obveščeni o spolnih zlorabah otrok. V teh primerih je kaznivo dejanje naj-

večkrat storil oče nad hčerko. V enem od primerov nas je šola obvestila, da je njihovo učenko posililo več neidentificiranih oseb, o čemer so bili njeni starši obveščeni, vendar primera niso želeli prijaviti. V enem primeru pa je sedemnajstletni fant sam sporočil uradu, da ga je neka oseba prepričevala, naj posname pornografske slike in filme. V vseh naštetih primerih smo zahtevali poročila pristojnih organov in dali ustrezna priporočila. Prav tako smo v vseh primerih zahtevali takojšnje ukrepanje in povratne informacije. V primeru posilstva smo proti storilcu kaznivega dejanja vložili obtožbo.

Zaradi potrebe po zaščiti otrok in mladoletnih oseb ter njihove pravice do zdravega in uravnoveženega življenja v družini ombudsman za otroke sodeluje pri Nacionalni strategiji za zaščito otrok pred nasiljem bližnjih, ki jo je vlada sprejela decembra 2004.

NASILJE NAD ŠIBKEJŠIMI

Od ustanovitve Urada ombudsmana za otroke se je nasilje nad šibkejšimi izkazalo za glavni problem pri zaščiti otrokovih pravic. Nasilje nad šibkejšimi je tudi prvi problem, pri katerem so otroci spoznali, da je Urad ombudsmana za otroke tista ustanova, ki jo lahko obvestijo o kršenju svojih pravic, in problem, v zvezi s katerim so otroci neposredno vložili največ pritožb. O ustrahovanju so nas poleg otrok obveščali tudi mediji (nasilje nad šibkejšimi v ustanovah) in starši, o enem primeru pa nas je obvestila šola. Poročila, ki smo jih zahtevali, kažejo, da odrasli (pogosto so to učitelji) problem včasih zmanjšajo ali relativizirajo. Zato je urad po prejemu poročila vedno posredoval nujna priporočila za ukrepe, ki jih morajo izvesti šole in druge državne ustanove, predvsem pa centri za socialno varstvo. Priporočila vsebujejo navodila za dejavnosti, ki naj bi otroke naučila veščin nenasilne komunikacije, pripravo predavanj, razprav in srečanj o nasilju nad šibkejšimi, opozorila na dolžnost poročanja o nasilju pristojnemu centru za socialno varstvo, da bo raziskal okoliščine, v katerih "mali ustrahovalec" živi, ter tako pomagal otrokom in njihovim staršem, in vrsto drugih priporočil.

Številna priporočila Urada ombudsmana za otroke s tega področja so bila vključena v Program dejavnosti za preprečevanje nasilja med otroki in mladostniki, ki ga je sprejela vlada konec februarja 2004. Urad je tako sooblikoval nekatere ukrepe iz omenjenega programa in je pristojni organ za spremljanje izvajanja nekaterih ukrepov drugih ustanov.

Ljubica Matijević Vrsaljko, Ombudsmanka za otroke
Ombudsman za otroke, A. Hebranga 4/1, 10000 Zagreb, Hrvaška

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Ombudsman za otroke, Litva

USTAVIMO NASILJE NAD OTROKI

Člen 19 Konvencije ZN o otrokovih pravicah navaja, da bodo države pogodbenice z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, vključno s spolnimi zlorabami, ko je pod skrbništvom staršev, zakonitih skrbnikov ali katere koli druge osebe, ki skrbi zanj.

Leta 2003 je Urad ombudsmana za otroke prejel 135 pisnih pritožb, od katerih se jih 30 odstotkov nanaša na fizične ali psihične zlorabe. Nasilje nad otroki je v Litvi še vedno velik problem, kar dokazuje, da ima družba še vedno premalo razumevanja za spoštovanje najmlajših in najšibkejših, da je želja po zaščiti njihovih pravic še vedno majhna in da so različne oblike zlorab pogoste. Raziskave in praktične izkušnje so pokazale, da fizično in psihično nasilje nad otroki najpogosteje izvajajo učitelji, policisti, socialni delavci (pedagogi), in kar je najbolj zastrašujoče, družinski člani, ki bi morali otroke varovati pred nasiljem in zagotavljati spoštovanje otrokovih pravic in pravnih interesov. Rečemo lahko, da vzorec "najmočnejši je vedno pravi" prehaja v komunikacijo med otroki. Izkušnje ombudsmana za otroke kažejo, da je nasilje med otroki in najstniki v šolah in na šolskih kompleksih vedno pogostejše. Njene prednostne naloge v letu 2004 so bile zato dejavnosti v zvezi z nasiljem nad šibkejšimi, ki je bilo najpogostejši problem med otroki v šolah (po raziskavi Svetovne zdravstvene organizacije je Litva na vrhu držav, v katerih se v šolah pojavlja nasilje nad šibkejšimi).

Glavni vzroki nasilja nad otroki so:

- revščina in neučinkovit sistem socialne varnosti, zelo slab ekonomski status družine;
- napadalnost, vročkrvnost in brezbriznost do najbližjih sorodnikov;
- uživanje alkohola;
- pomanjkljiva socialna in pravna pomoč družinam;
- pomanjkanje človeških virov v regionalnih ustanovah za zaščito otrokovih pravic;
- nezadostna usposobljenost učiteljev, policistov, odvetnikov, sodnikov, socialnih delavcev in osebja skrbniških ustanov, neupoštevanje zakonodaje in pravne odgovornosti pri izvajanju pravnih predpisov, ki urejajo otrokove pravice in interese.

Z nekaterimi raziskavami je ombudsman za otroke ugotovil, da so fizične in psihične zlorabe najpogostejše:

- a) v družini in med otrokovimi sorodniki; b) v skrbniških ustanovah; c) v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in na njihovih kompleksih; d) pri nezakonitih dejanjih policistov.

Glavne težave pri prizadevanjih za ustavitev nasilja nad otroki:

- neprimeren odnos družbe do kaznovanja otrok in nadzora nad njimi. Veliko odraslih še vedno meni, da je telesno kaznovanje učinkovit način vzgoje;
- pomanjkljivo izobraževanje o družinskih vrednotah, vlogi in pomenu družine, javno mnenje;
- pomanjkljivo poznavanje alternativnih vzgojnih metod, posledic telesnega kaznovanja, otrokovega razvoja in izobraževanja; pomanjkljiva celostna socialna, pedagoška, psihološka in pravna pomoč otroku in njegovi družini;
- otroci nimajo dovolj znanja, da bi prepoznali zlorabo in poiskali ustrezno pomoč;
- odgovornost za psihične zlorabe otrok ni jasno določena;
- pomanjkanje socialno usmerjenih televizijskih in radijskih programov o nasilju nad otroki in alternativnih vzgojnih metodah;
- prevladujoča promocija nasilja na televiziji.

V boju proti nasilju nad otroki je ombudsman za otroke dosegel naslednje:

1. Priprava dopolnilnega 1813. člena za Zakonik upravnih kršitev zakonodaje. Zakonik je bil dopolnjen s pravno normo, ki predvideva odgovornost za fizične in psihične zlorabe otrok.
 2. Priprava Nacionalnega programa proti zlorabam otrok, za preprečevanje zlorab in pomoč otrokom za obdobje od leta 2005 do 2007. Program predvideva celostne in usklajene dejavnosti ter preventivne, intervencijske in rehabilitacijske ukrepe v boju proti zlorabam otrok. Domnevamo, da bo za izvedbo programa potrebnih 3,5 milijona LTL.
- Program vsebuje naslednje predloge:**
- a) ureditev in okrepitev celostne pomoči za otroka in njegovo družino - psihološka pomoč otroku in njegovi družini, socialno delo z družino in socialne storitve za otroke;
 - b) organizacija privlačnega izobraževanja za družbo, predvsem za starše (vzgoja), povečati javno ozaveščenost o nasilju nad otroki;
 - c) organizacija izobraževalnih programov za otroke, v katerih bodo izvedeli, kako prepoznati nasilje in kam se pritožiti;
 - d) izboljšanje izobrazbe in znanja policistov, odvetnikov, socialnih in zdravstvenih delavcev ter drugih, ki delajo z otroki;
 - e) povečanje javne ozaveščenosti, ustavitev telesnega kaznovanja, zagotavljanje številčnejših informacij o možni pomoči otroku in njegovi družini;
 - f) odstranitev vzrokov za zlorabe otrok: revščine, brezposelnosti, alkoholizma, socialne in gospodarske negotovosti družin itd.;
 - g) širjenje informacij o alternativah telesnemu kaznovanju, razlaga možnih vzrokov telesnega kaznovanja, širjenje novic o otrokovem razvoju in uporaba vseh možnih sredstev za doseg teh ciljev, tudi množičnih medijev;
 - h) obravnava vprašanj privlačnega in visoko kakovostnega neformalnega izobraževanja in financiranja takega izobraževanja;
 - i) izboljšanje učinkovitosti izvajanja določb Zakona o zaščiti mladoletnih oseb pred škodljivimi vplivi informacij javnega značaja.
3. Ker ombudsman za otroke prejema vedno več pritožb v zvezi z nasiljem nad otroki, je urad posvečal več pozornosti varnosti otrok, spoštovanju otrokovih pravic in pravnih interesov v šolah (ustrahovanje, nadlegovanje, škodljivo okolje, nasilje nad šibkejšimi, fizične in psihične zlorabe) ter uvedel dva projekta za boj proti zlorabam otrok. Prvi projekt "Ustvarimo varno šolo" smo izvedli skupaj s Policijskim komisariatom Vilna in Občino Vilna. Glavni cilj tega projekta je bil ugotoviti raven varnosti v šoli, na šolskem kompleksu in zunaj šole, prepoznati obstoječe probleme in jih reševati s šolsko skupnostjo - učenci, njihovimi starši in pedagogi. Projekt še ni končan. Otrokom, staršem in pedagogom bomo pripravili metodološka priporočila o tem, kako se izogniti nasilju v šoli in šolskem kompleksu. Poleg tega bomo vse odgovorne ustanove obvestili o rezultatih projekta. Te ustanove bodo morale pripraviti odločne ukrepe za izboljšanje varnosti otrok v šoli.
 4. Drug projekt "Najprijaznejši otrok" smo izvedli skupaj s starši. Šlo je za glasbeno in zabavno televizijsko oddajo za otroke "TELE BIM BAM". Glavni cilji so bili promocija odkritosti in prijaznosti otrok, spoštovanja in pozornosti med otroki, želje pomagati prijatelju, ki ima slab dan, razglasitev najprijaznejšega otroka in obdaritev zmagovalcev.
 5. Treba je tudi poudariti, da ombudsman za otroke skupaj z nevladno organizacijo "Save the Children" pripravlja akcijo proti nasilju z naslovom "Mesec maj brez nasilja nad otroki". Glavni cilj akcije je usmeriti pozornost na dejstvo, da je nasilje napačen način vzgoje otrok, in ponuditi alternativne metode. V tej akciji se bodo starši lahko naučili, da telesno kaznovanje škoduje razvoju majhnih otrok. Starši se bodo seznanili tudi z alternativnimi metodami vzgoje otrok.

Rimante Salaseviciute, Ombudsmanka za otroke

Ombudsman za otroke, Subacious sstr 5, LT-91127 Vilnius, Litva

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Ombudsman za otroke, Luksemburg

OTROCI IN MLADOSTNIKI V NEUREJENIH RAZMERAH: NASILJE, ZLORABA DROG IN SOCIALNA IZLOČENOST

NASILJE

Posamezne pritožbe, ki jih vložijo starši osnovnošolskih otrok, se najpogosteje nanašajo na verbalno nasilje ali nasilje nad šibkejšimi, psihično in fizično nasilje, pretepe, trpinčenje in izsiljevanje. Tega je vedno več. Skozi vse leto so potekali intervjuji z vodstvi in predstavniki Oddelka za "varovanje mladostnikov" luksemburške mestne policije, Oddelka za preiskovanje kaznivih dejanj in glavnega komisarja Policijske pisarne za preventivo v Diekirchu.

Nasilje in njegove številne vidike redno proučujejo združenja staršev in učiteljev. Starši iščejo pomoč in se čutijo nemočne. Pri preventivnih dejavnostih bo potrebne več osredotočenosti.

Starši v pritožbah opisujejo svoje stiske in občutek nemoči nad trpljenjem svojih otrok, ki so žrtve nasilja. Otroci ponoči ne spijo, imajo nočne more, njihov šolski uspeh se slabša, so zaskrbljeni in potisnjeni na rob. Uničujoče posledice verbalnega nasilja pogosto podcenjujemo. Starši imajo vtis, subjektivnega ali pa upravičenega, da jih učitelji ne jemljejo resno.

Prejemamo poročila o številnih primerih sistematičnega vandalizma. Cilj nasilja nad materialnimi dobrinami je pogosto podkrepiti grožnje psihične narave.

Posebno občutljivo področje je spolno nasilje, o katerem urad redno prejema poročila. Ni treba poudariti, da neškodljive raziskovalne igre otrok, ki vključujejo dotikanje, ne spadajo v to kategorijo.

Nekateri primeri, o katerih smo dobili poročila, imajo popolnoma drugačno težo. Zaradi varovanja anonimnosti žrtev ne bomo opisovali dejanskih primerov, v katerih so poročila o spolnem nasilju vodila v policijsko preiskavo. Prizadete starše in otroke neprestano spodbujamo, naj se takoj zaupajo učiteljem in svetovalnim službam. Ustrezen in zgoden poseg v okolje, kjer živijo otroci in tudi storilci kaznivih dejanj s takim odklonskim vedenjem, pogosto lahko prepreči ponovitve takih dejanj.

Ni nenavadno, če v takih primerih ugotovimo, da imajo otroci, ki so izvajali spolno nasilje in s tem storili kaznivo dejanje, doma nenadzorovan dostop do pornografskih in nasilnih filmov.

V zvezi z nasiljem v šolah ugotavljamo, da je odsotnost strukturirane organizacije v osnovnih šolah, torej službe, ki bi bila sposobna takoj ukrepati, velika napaka.

ZLORABA DROG

Luksemburška mestna policija je izrazila zaskrbljenost nad tem, da dostop do drog in poživil ni več omejen na srednje šole. Do sedaj so se programi preprečevanja zlorabe drog osredotočali na mladostnike, stare od 13 do 14 let, v zadnjem času pa so programi namenjeni že 12-letnikom.

Če osnovne šole nimajo posebnega oddelka, zahtevajo poskusi za reševanje hujših konfliktov zavzeto multidisciplinarno ekipo na terenu. Učitelji se morajo s problemi ukvarjati sami. Če se položaj poslabša, navadno skušamo vključiti različne osebe: župana, inšpektorja, vpletene učitelje, ustrezno osebo iz svetovalne službe ter starše storilcev kaznivih dejanj in žrtev.

Zaradi nerodnosti ima postopek svoje meje in ga ni mogoče redno ponavljati. Policijska postaja v Diekirchu je začela obveščevalno in preventivno kampanjo o nasilju v šolah na severu države. Naš urad pobudo podpira, saj je potreben takojšen odziv.

Vendar je treba poudariti, da lahko preprečevanje nasilja trenutno obravnava Center za preprečevanje zlorabe drog (zloraba drog in nasilje sta namreč pogosto povezana). Ali naj se ta naloga v prihodnosti zaupa policiji? Koristno bi bilo poznati in analizirati rezultate kampanje, ki jo je policija začela na severu države. Naš urad meni, da morajo ob omejenih človeških virih in finančnih sredstvih, ki so na razpolago, vse stranke, vključene v preventivno delo, tesno sodelovati.

Za obveščanje o zlorabi drog in preventivno delo si v šolah že dalj časa prizadevajo učitelji, Center za preprečevanje zlorabe drog in Oddelek za varovanje mladostnikov luksemburške mestne policije. Vendar te stranke posredujejo le na izrecno zahtevo. Nemogoče je pokrivati vse razrede, saj ni dovolj virov za izobraževanje z multiplikacijskim učinkom.

Urad ombudsmana za otroke (ORK) prosi, naj se pobude za preprečevanje nasilja in zlorabe drog razširijo na vse šole v državi.

Preventivne programe bi lahko deloma financirali iz davkov od legalnih drog (alkohola in tobaka).

SOCIALNA IZLOČENOST

Socialno izločeni najstniki, ki jim ni treba več obiskovati šole

Ker predlog zakona o šolanju, ki ga je pripravila prejšnja vlada, še ni bil sprejet, je najnižja starost, pri kateri lahko otroci zapustijo šolo, še vedno 15 let. Socialne službe opažajo skrb zbujajoče naraščanje števila brezposelnih mladostnikov, ki se potikajo po ulicah v bližini postaje in Centre Aldringen in niso vpisani v šolo niti ne delajo kot vajenci v delavnicah.

Čeprav je bila varnost v teh predelih v zadnjih nekaj mesecih upravičeno vzrok za zaskrbljenost, je treba povedati, da so ti mladostniki pogosto glavne pozabljene žrtve tega položaja. Ti najstniki si ne upajo poročati o zlorabah, ki jih doživljajo, ker se bojijo posledic, pa tudi tega, da jih bodo spravili v katero od ustanov. Njihove družine so jih zapustile, zdaj pa živijo od lažjega prekučevanja, beračenja in prostitucije.

Predstavniki Oddelka za varovanje mladostnikov luksemburške mestne policije so pri obravnavi tega problema nemočni.

Čeprav ima sodnik za mladoletne osebe predvsem zaščitniško vlogo, prevzema pri mladih storilcih kaznivih dejanj tudi represivno vlogo. Že nekaj let se sodišča za mladoletne osebe pod vplivom mednarodne konvencije o otrokovih pravicah precej razvijajo.

Zdaj imajo otroci in mladostniki pravico, da si izberejo odvetnika, ki jih bo zastopal, kar je v Luksemburgu postalo nekaj zelo običajnega. Obstaja tudi nepridobitna organizacija "Protection des droits de l'Enfant" (Varovanje otrokovih pravic), sestavljena iz odvetnikov, ki so na tem področju še posebno dejavni. Seznam odvetnikov je mogoče dobiti pri Conseil de l'Ordre des Avocats (svet odvetnikov).

BREZDOMCI V BLIŽINI ŠOL

Urad je bil obveščen o težavnem sobivanju učencev v Bonnevoie in brezdomcev, ki preživljajo čas v bližini šol v tem predelu. Otroci nasilno vedenje brezdomcev (metanje steklenic in kamenja, ekshibicionizem itd.) težko prenašajo. Ta položaj je vznemiril starše in učitelje. Naraščanje števila brezposelnih je moteče, latentno nasilje pa je povsod.

Na prošnjo ORK so bili izvedeni pogovori z otroki, da bi jih seznanili z usodo brezdomcev in da bi tako lažje razumeli in prenašali njihovo prisotnost.

Da bi se lahko spoprijeli s problemi izključenih mladih in brezdomcev, je ORK prosil vlado, naj ustanovi organizacijo za delo na ulici, da bi bili strokovnjaki tam navzoči noč in dan.

Marie Anne Rodesch-Hengesch, Predsednica ORK

Ombuds-Comité fir d'Rechter vum Kand

2, rue du Fort Wallis

L-2714 Luxembourg

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Ombudsman Republike Makedonije

Oddelek za zaščito otrok

ZAŠČITA OTROK PRED NASILJEM IN ZLORABAMI

Glavna naloga vsake demokratične družbe je ustvariti razmere za to, da bo imel vsak otrok enake pravice in svoboščine. Otroci so posebno občutljivi, zato potrebujejo posebno pozornost, zaščito ter pomoč družine in države. Nespoštovanje otrokovih temeljnih pravic, zanemarjanje, brezbriznost, fizično in psihično trpinčenje otrok, vsaka oblika nasilja in neprimerno vedenje do otrok, ki jih rani ali zaradi katerega trpijo, pomeni, da gre za zlorabe, ki pogosto zelo škodujejo njihovemu fizičnemu in psihičnemu razvoju ter postavljajo pod vprašaj spoštovanje njihovih temeljnih pravic. Čeprav številne deklaracije in konvencije prepovedujejo vsako vrsto nasilja in zlorab, otroci niso varni pred njimi - pogosto so žrtve različnih oblik zlorab, trpinčenja, mučenja in zanemarjanja. Ombudsman kot ustanova, pristojna za varovanje otrokovih pravic, ki jih kršijo organi in agencije z javnimi pooblastili, odgovarja na posamezne prošnje za zaščito pred različnimi vrstami nasilja in zlorab ter ukrepa, da bi preprečil take primere. Otroci so pogosto izpostavljeni različnim vrstam nasilja v družinah, zato je ombudsman za njihovo zaščito predlagal, naj bi nasilje v družinah obravnaval poseben zakon in predvidel več pravnih ukrepov za zaščito otrok, ki so žrtve nasilja v družini. Ombudsman se je posebno zavzel za to, da bi bili centri za socialno delo v primerih nasilja nad otroki v družinah dolžni uvesti ustrezne ukrepe. Ombudsman posreduje tudi v primerih, ko je oseba, ki je izvajala nasilje, napotena na svetovanje, namesto da bi bil otrok vzet iz družine. Zakon bi moral vsebovati tudi to možnost. Ombudsman izvaja ukrepe za povečanje odgovornosti staršev. V zvezi s tem je centre za socialno delo zaprosil, naj posebno pozornost posvečajo pravni obveznosti izvajanja nadzora nad pravicami staršev, predvsem v družinah, ki zlorabljajo in zanemarjajo otroke ter jim zadajajo rane.

Vrsta družinskega nasilja in zlorab otrok v Republiki Makedoniji so tudi otroci na ulicah, ki beračijo, prodajajo različne izdelke, čistijo avtomobile itd. Raziskave kažejo, da številni starši otroke silijo, naj delajo na ulici, kar pomeni, da zlorabljajo, izkoriščajo in zanemarjajo svoje otroke. Da bi zavarovali pravice teh otrok, je ombudsman predlagal, naj bi jih zakon obravnaval kot posebno problematično skupino, ki potrebuje posebno socialno varstvo in druge oblike zaščite. V zvezi s tem je ombudsman predlagal tudi odprtje dnevnih centrov, ki bi otrokom pomagali oditi z ulice, ostati v družinah, izboljšati družinske odnose in se vključiti v izobraževalni sistem. Zakon predvideva dolžnost države in organov lokalne samouprave, da zagotovijo posebno socialno varstvo teh otrok in ustanovijo dnevne centre. Otroci z ulice se zbirajo v dnevnih centrih, ki zagotavljajo izobrazbo, svetovanje njim in staršem, kulturne, razvedrilne in rekreativne dejavnosti ter jim pomagajo, da se vključijo v redne šole. Pričakujemo, da bodo otroci tako odšli z ulic in se vrnil v šole, da se bodo izboljšale razmere za življenje v družinah in da se bodo ti otroci vključili v družbeno življenje pod enakimi pogoji kot drugi otroci.

Zakonodaja za izobraževanje prepoveduje fizično in psihično trpinčenje otrok v šolah, vendar ombudsman izraža zaskrbljenost, ker otroci poročajo, da so pogosto žrtve fizičnega trpinčenja, predvsem pa psihičnega, ki ga je zelo težko dokazati. Ob upoštevanju vsega tega in ker proti osebam, ki zlorabljajo otroke, niso vedno uvedeni ustrezni ukrepi, ombudsman predlaga konkret-

nejšo opredelitev fizičnega in psihičnega trpinčenja v šolah in odločne ukrepe proti storilcem kaznivih dejanj. Kot preventivni ukrep za zaščito otrok pred različnimi vrstami nasilja in zlorab ombudsman predlaga vključitev izobraževanja o človekovih pravicah na vse stopnje šolskega sistema, da bi se otroci zavedali svojih pravic in dolžnosti ter pridobili znanje in veščine za samoobrambo pred nasiljem in zlorabami.

Samovoljno pridržanje, aretacija, pregon in uporaba sile so v policijskih akcijah proti otrokom prepovedani, vendar še vedno prihaja do primerov kršitev človekovih pravic zaradi nespoštovanja osebnosti in dostojanstva otrok.

Ombudsman predlaga uvedbo disciplinskega ali kazenskega postopka proti policistom, ki uporabljajo silo zunaj svojih pristojnosti, trpinčijo otroke ali z njimi ravnajo nečloveško. Ombudsman opozarja tudi na potrebo po stalnem izobraževanju in izpopolnjevanju policistov, da bi se odnos policije do otrok spremenil. Pri takem izobraževanju bi moral sodelovati tudi ombudsman. Da bi zaščitili otroke v policijskih postopkih, si ombudsman prizadeva, da bi bili policisti zvesti zagovorniki človekovih pravic in svoboščin. Predlagal je zasliševanje otrok v posebnih prostorih, kjer bi se počutili dobro in varno, kjer bi lahko izražali svoje mnenje in bili fizično in psihično varni.

Težke življenjske razmere ter vse večja revščina in brezposelnost v Republiki Ma-

kedoniji so vzroki za vedno pogostejše zlorabe otrok v nelegalne namene in trgovanje z njimi, kar pomeni, da niso izpostavljeni le spolnemu izkoriščanju in prisiljeni v prostitucijo, temveč so prisiljeni tudi v beračenje, krajo in neplačano delo. Otroci, s katerimi trgujejo, so izpostavljeni velikemu tveganju za življenje in zdravje, živijo kot sužnji, njihove temeljne pravice in svoboščine so omejene. Za preprečevanje tega problema je ombudsman predlagal oblikovanje posebnega kaznivega dejanja, ki bi se imenovalo "trgovanje z ljudmi" in prej ni bil predviden. Zavzel se je za to, da bi bilo trgovanje z otroki posebno kaznivo dejanje s kazenskimi sankcijami za storilce ter preventivnimi in rehabilitacijskimi ukrepi za otroke, žrtve trgovanja. Za odpravljanje tega problema je predlagal ustanovitev posebnih zavetišč in izvajanje drugih ukrepov za zaščito otrok, izobraževanje na več področjih, spremembe zakonodaje in druge dolgoročne ukrepe. Načrt dejavnosti za zaščito otrok, žrtve trgovanja, ki vključuje te ukrepe, je v sklepnih fazah.

Na nasilje nad otroki in med njimi pomembno vplivajo tudi mediji, ki imajo s širjenjem različnih informacij škodljiv vpliv na razvoj, blaginjo in vedenje otrok. Po mnenju ombudsmana je eden od škodljivih vplivov na otroke in povzročiteljev nasilja tudi uživanje alkohola. Da bi premagovali ta problem in zaščitili otroke pred negativnimi vplivi informacij ter oglaševanja alkohola in cigaret, je na pobudo ombudsmana oglaševanje alkohola in cigaret prepovedano v medijih, na javnih mestih, reklamnih panojih, tablah, nalepkah itd. Poleg tega je otrokom prepovedano prodajati alkohol in cigarete v trgovinah, restavracijah in barih, ki so odprti pozno v noč.

Žal moramo ugotoviti, da ti ukrepi še niso obrodili uspehov.

Nevenka Krusarovska, namestnica ombudsmana R Makedonije

Ombudsman R Makedonije, Dimitric Cupovski 2, 91000 Skopje, Makedonija

Gašper Vodopivec, 5,5 let, "Odnos do živali", Vrtec Semedela, N. Gorica

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Ombudsman za otroke, Poljska

"PREPREČEVANJE ZLORAB OTROK NA POLJSKEM - DEJAVNOSTI OMBUDSMANA ZA OTROKE"

Kot ombudsman za otroke se osredotočam na dejavnosti za preprečevanje zlorab otrok. Izkušnje, ki sem si jih pridobil v tej vlogi, kažejo, da gre za enega najhujših socialnih problemov našega časa, ki zahteva takojšnje in posebne rešitve. Na problem zlorab otrok gledam celostno, zato menim, da ločevanje zlorab in ukrepanje proti eni sami vrsti zlorab, omejeni na eno samo okolje, npr. družino ali pripadnike določenega socialnega sloja, ni smiselno.

Le s celostnim pristopom in sistematičnimi spremembami je mogoče učinkovito zmanjšati zlorabe otrok v vseh njihovih oblikah. Že leta 2001 in 2002 sem poljskemu predsedniku in spodnjemu domu parlamenta, Sejmu, predložil predloge za ustrezne zakonodajne in organizacijske spremembe, katerih cilj je oblikovati učinkovit in univerzalen sistem proti zlorabam otrok v naši državi - "Načrt za preprečevanje zlorab otrok". Načrt predvideva univerzalno rešitev za celotno Poljsko, ki temelji na lokalnih strukturah, t. i. poviatskih centrih za pomoč družinam kot koordinacijskih in upravljaljskih enotah. Poviatski centri za pomoč družinam naj bi vključevali skupine strokovnjakov na različnih področjih, ki bi določili značaj in obliko pomoči, in vodje, ki bodo odločali o namenu pomoči in obsegu posega. Take skupine bi se ukvarjale tudi z usklajevanjem delovanja vseh ustanov in služb, ki obravnavajo problem zlorab otrok, vključno z dodeljevanjem nalog nevladnim ustanovam. Med pomembnimi elementi sistema bi bila telefonska linija za pomoč z brezplačno, kratko telefonsko številko, enotno za vso Poljsko, ki bi tistega, ki kliče, povezala s poviatom, in oblikovanje registra storilcev zlorab.

Drug pomemben element sistematičnih sprememb bi morala biti zaostritev kazenske zakonodaje za kazniva dejanja proti otrokom, ki bi ločeno obravnavala zlorabe otrok. Bistvo te spremembe bi bila uvedba načela, da je odgovornost za kaznivo dejanje proti otroku enaka odgovornosti za enako, posebno okrutno kaznivo dejanje proti odraslemu.

Treba bi bilo uvesti tudi obravnavo storilcev zlorab v poboljševalnicah, in sicer rehabilitacijo in psihoterapijo. Obravnava bi se morala nadaljevati tudi potem, ko storilec zapusti poboljševalnico, in sicer v obliki stalne terapije in spremljanja njegovega vedenja.

Posebno pomembno bi bilo razširiti tudi obravnavo žrtev zlorab, predvsem na naslednje načine:

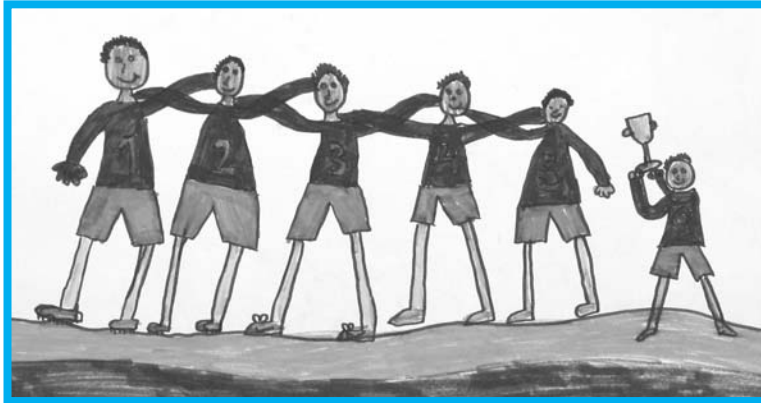
- z omejevanjem sodnih postopkov in zasliševanj ("najbolje - samo enkrat");
- z zasliševanjem otroka v posebnih prostorih, tudi zunaj sodišča ali urada tožilca;
- z načelom osamitve storilca, ne pa žrtve;
- z razvojem naslednjih oblik pomoči: psihoterapije, socialne in zdravniške pomoči.

Le celosten pristop k problemu zlorab otrok, ki bo predvidel rešitve za zaščito otrok pred zlorabami v vseh okoliščinah in okoljih, bo omogočil učinkovite dejavnosti proti takim postopkom.

Rešitev, ki je bila uvedena v poljski zakonik o kazenskem postopku 1. julija 2003, in za kazniva dejanja proti spolni nedotakljivosti predvideva eno samo zaslišanje žrtve, stare manj kakor 15 let na dan, ko je bilo storjeno kaznivo dejanje, še vedno ne zadostuje, ker se ne nanaša na vse oblike zlorab.

Potrebna bi bila še ena sprememba poljskega zakonika o kazenskem postopku, ki bi zagotavljala eno samo zaslišanje mladoletne žrtve, ne glede na predmet kazenskega postopka. Koristna bi bila tudi hkratna uvedba rešitev, ki bi sodniku omogočale natančno rekonstruirati otrokovo pričevanje.

Rekonstrukcija pričevanja ne bi temeljila le na (kot doslej) glasovnem pos-

Žiga Kumer, 4. razred, "Zmagali smo", OŠ Franceta Prešern, Črešnovci

netku, temveč tudi na vizualnem, ki bi omogočil opazovanje zaslišanega otroka, njegove odzive in vedenje. Sodišče bi tako imelo možnost, da med zasliševanjem otroka opazuje in naredi sklepe na podlagi otrokovega videza, načina govora in odziva na vprašanja. Ti vtisi bi omogočili pravilno oceno dokazov in verodostojnosti pričevanja priče. Obstoječa praksa dokazuje, da veljavni predpisi nezadovoljivo ščitijo otroka pred ponovnimi zlorabami. Novembra 2004 sem na to opozoril poljski Sejm in

ministra za pravosodje. Člani Komisije Sejma za pravosodje in človekove pravice so mojo pobudo v celoti sprejeli in Sejmu predložili predlog za spremembo zakonika o kazenskem postopku v zgoraj navedenem obsegu.

Po mojem mnenju je izvedba sistematičnega načrta za preprečevanje zlorab najpomembnejši, čeprav ne edini pogoj za učinkovito zaščito otrok pred kršitvijo njihovih pravic. Prav tako pomembna bi morala biti uvedba ukrepov za zaščito otrok pred posebno hudo obliko zlorab - spolnim nadlegovanjem. Leta 2003 in 2004 sem se v zvezi s tem obrnil na najvišje državne organe. Moja zahteva se je nanašala na dopolnitev kazenskega zakonika in izvršilnega kazenskega zakonika s predpisi, ki bi onemogočili stike ali vsaj znatno zmanjšali možnosti stikov med otroki in osebami, ki so storile kazniva dejanja proti otrokom.

Bilo bi upravičeno zahtevati, da sodišča uvedejo kazenske ukrepe, vključno z obveznim sklepom, da takim osebam ni dovoljeno biti na položaju ali opravljati poklica, ki je povezan z delom otrok, in sicer brez časovne omejitve, torej s trajno veljavo.

Poleg tega sem predlagal, da se uvedejo novi kazenski ukrepi:

- začasna ali stalna prepoved stikov med osebo, obsojeno za kaznivo dejanje proti spolni nedotakljivosti otroka, in žrtvijo tudi po koncu kazni (v družinah bi taki ukrepi povzročili odvzem ali začasen odvzem starševskih pravic);
- obvezna terapija za storilca kaznivega dejanja proti spolni nedotakljivosti otroka.

Poleg tega bi bilo treba uvesti posebno rešitev, ki bi omogočala stalno spremljanje oseb, obsojenih na kazniva dejanja proti spolni nedotakljivosti otrok, da bi preprečili ponovitev istega kaznivega dejanja. Tak nadzor bi lahko izvajal svetovalec za pogojno obsojene ali policija.

Po mojem mnenju bi bilo priporočljivo spremeniti tudi predpise poljskega kazenskega zakonika z zvišanjem starostne meje mladoletnih oseb, katerim je namenjena zaščita, na 18 let, da bi jih zaščitili pred različnimi oblikami spolnih zlorab. Taka sprememba bi bila v skladu z mednarodnimi standardi in zahtevami mednarodnih ustanov do Poljske.

V zvezi z internetom se priporoča zvišanje starostne meje mladoletnih oseb, ki jih je treba zaščititi pred pornografijo, na 18 let. Ta sprememba bi se nanašala na vse vidike pornografije - snemanje, uvažanje, shranjevanje in posedovanje pornografskih vsebin s sodelovanjem mladoletnih oseb. Poleg tega bi morala biti t. i. virtualna otroška pornografija predmet kaznovanja.

Problem, ki sem ga predstavil, bo gotovo spodbudil razprave tudi med to konferenco. Upam, da bomo lahko izdelali nekaj učinkovitih rešitev za preprečevanje zlorab otrok. Prepričan sem, da bodo rezultati naših sej državnim organom pokazali, kako bi bilo mogoče zaščititi otroke pred krivicami in zanemarjanjem. To želim vam, predvsem pa vsem otrokom.

Pawel Jaros, ombudsman za otroke, Republika Poljska

Ul. Śniadeckich 10, 00-656 Warszawa

Tel. (48 22) 696-55-44; Faks: (48 22) 629-60-79

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Severnoirski komisar za otroke in mladostnike (NICCY)

KOMENTAR O PROBLEMU T. I. "KAZNOVANJA Z UDARCI"

Med najbolj nezaslišanimi kršitvami otrokovih pravic na Severnem Irskem je t. i. "kaznovanje z udarci". Paravojaške enote obeh verskih skupin delujejo v skupnostih kot varuhi, ki prevzemajo odgovornost "odkrivanja in pregona" z nasilnimi sredstvi.

Uradna statistika policije kaže, da je bilo leta 2004 na Severnem Irskem 21 kazenskih napadov in streljanj na mladostnike. Ker je treba upoštevati, da policija ni obveščena o vseh kaznivih dejanjih na Severnem Irskem, statistični podatki dobro kažejo na obseg nasilja paravojaških enot nad otroki.

Otroci, stari le 13 let, tedensko poročajo, da so jim grozili ali jih "kaznovali" zaradi njihovega "antisocialnega vedenja". Kazni imajo obliko groženj, udarcev, strelav ali izгона iz skupnosti. Nedavna raziskava o samopoškodovanju in samomoru med mladostniki, ki je bila izvedena po naročilu Severnoirskega komisarja za otroke in mladostnike (NICCY), je pokazala, da grožnje in udarci paravojaških enot na mladostnike fizično in psihično zelo slabo vplivajo.

Najbolj skrb zbujajoči pa verjetno niso udarci in streljanje, temveč močno razširjeno prepričanje v skupnostih, da fizična kazen učinkuje.

Leta 2004 je komisar sodeloval v kontaktni radijski oddaji, na začetku katere je več kot 70% poslušalcev, ki so poklicali, podpiralo kaznovanje otrok in mladostnikov z udarci. Odstotek se je na koncu oddaje, potem ko je komisar

Nigel Williams tako kaznovanje odkrito označil kot zlorabljanje otrok, zmanjšal na manj kot 50%. Vendar je tudi 40-odstotna podpora kaznovanju z udarci članov paravojaških enot nesporeljiva. Vlada in policija te napade na otroke in mladostnike odkrito obsojata, vendar usklajenega pristopa k preprečevanju in obravnavanju napadov, ki so v vseh pogledih zlorabljanje otrok, ni. V pripravi je veliko odličnih pobud, ki vključujejo tako zakonsko predpisane kot prostovoljne agencije za obravnavo vprašanj odklanjanja antisocialnega vedenja mladostnikov. Take preventivne in diverzijske pobude si zaslužijo podporo skupnosti, saj so primerne za obravnavo tega problema.

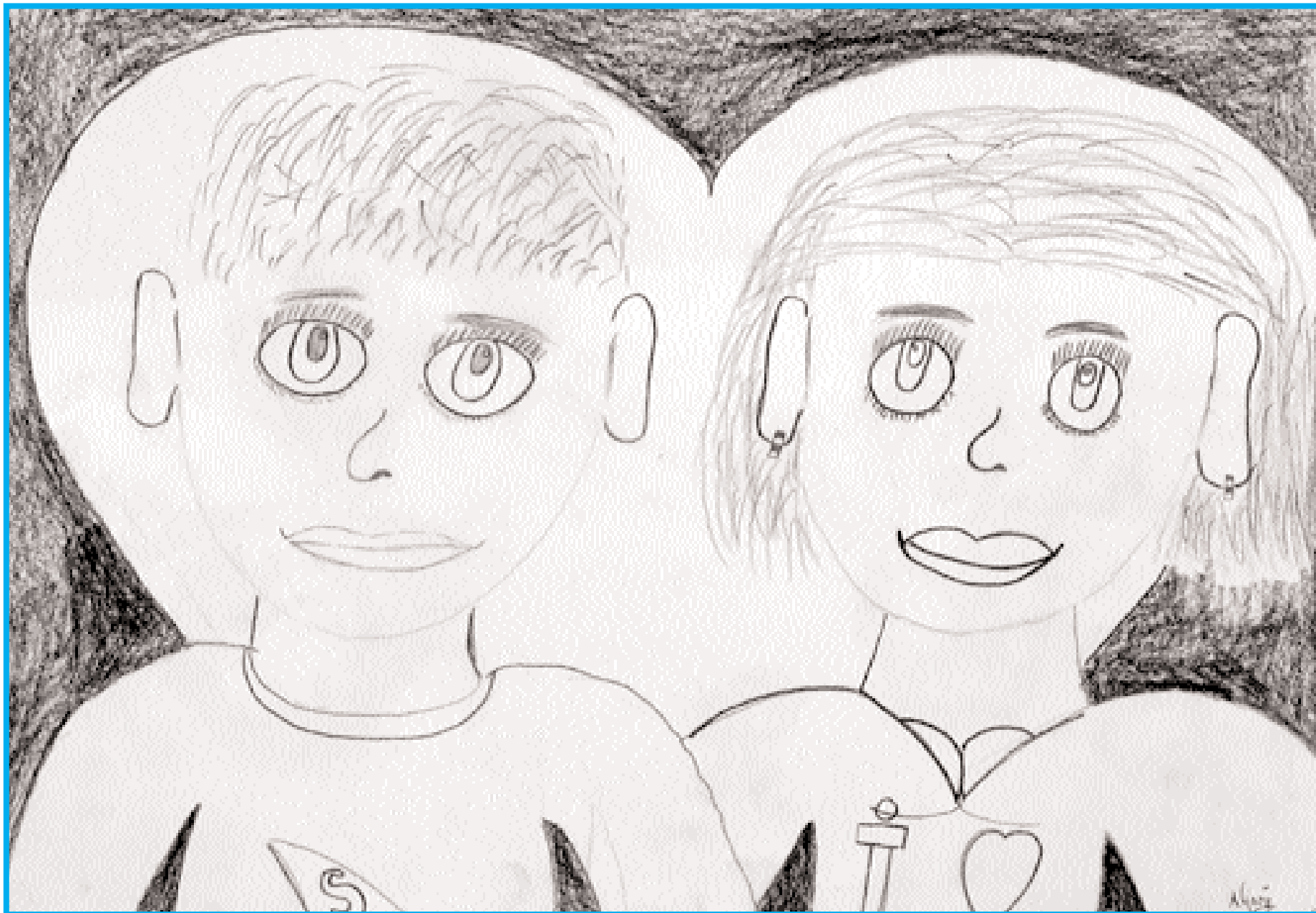
Pri obravnavanju kaznivih dejanj, ki jih storijo mladostniki, se moramo zanesti na priznane organe oblasti znotraj pravosodnega sistema, ne pa na paravojaške organizacije. Komisar se sestaja z ustreznimi zakonsko predpisanimi agencijami, da bi skupaj razvili nadaljnje pobude za boj proti vplivu paravojaških enot in ustavitve kaznovanja z udarci.

Teresa Devlin, Vodja pregleda raziskav in služb,

Severnoirski komisar za otroke in mladostnike (NICCY) teresa@niccy.org

Raziskovalna skupina: Kilkelly, U., Kilpatrick, R., Lundy, L., Moore, L., Scraton, P., Davey, C., Dwyer, C., McAlister, S. Na voljo na strani: www.niccy.org

Aljaž Pačnik, 7. razred, "Prijateljstvo", OŠ Mislinja

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije

Oddelek za zaščito pravic otrok in mladostnikov

NASILJE NAD OTROKI

1. TRETJE LETO PRIZADEVANJ ZA CELOVITO OBRAVNAVO IN REŠEVANJE PROBLEMA NASILJA V DRUŽINI

Nasilje v družini - kršitev pravic otrok

V letu 2002 je pri Varuhu človekovih pravic R Slovenije začel delovati Oddelek za zaščito in promocijo pravic otrok in mladostnikov in (med drugim) začel spremljati problematiko nasilja nad otroki.

Problem nasilja v družini smo obravnavali predvsem iz zornega kota otrokovih pravic in skozi to ocenjevali otrokovo okolje. Analiza tega okolja nam je pomagala razložiti vzroke (pomanjkljivosti), dolžnosti in odgovornosti posameznikov in služb in ključne razloge (in razlage) za nepopolno izpolnjevanje teh dolžnosti in odgovornosti. Otrok (nosilca pravic) smo postavili v središče in skušali ugotoviti, kako ga lahko obvarujemo pred nasiljem in zlorabami v družinskem krogu.

Da bi lažje razumeli dolžnosti tistih, ki morajo ukrepati ob kršitvi otrokovih pravic, smo iskali razloge, ZAKAJ je do kršitve sploh prišlo. Odgovore, ki smo jih našli, smo opredelili kot vzroke same kršitve. Vsi izvirajo iz otrokovega okolja. Vedenje odraslih - staršev ali skrbnikov, delovanje institucij in strokovnjakov, pa tudi kulturne norme, vrednote in družbene prakse so določajoči dejavniki tega okolja.

Varuh človekovih pravic je želel spodbuditi širše družbeno, strokovno in politično dogajanje, zato je zbral predstojnike institucij, ki imajo v svoji zakonodaji ali njenem izvrševanju opredeljeno dolžnost boriti se proti nasilju v družini, pomagati žrtvam ter varovati žrtve in družbo pred škodo, ki jo v družini povzroča nasilje. Predlagal je sistemsko zakonsko rešitev, ki naj bi vključevala odstranitev nasilneža iz družine ob ustreznem sodnem varstvu (policija), hiter in učinkovit pregon nasilneža (tožilstvo), opredelitev specializiranih skupin/oddelkov na okrožnih sodiščih za družinsko problematiko (zavzel se je za specializacijo in ne za reformo v obliki ustanovitve družinskih sodišč), ustrezno penalno in postpenalno obravnavo nasilnežev (pravosodje, centri za socialno delo), potrebno psihosocialno obravnavo nasilneža in

žrtev (centri za socialno delo, nevladne organizacije), prijavno dolžnost (zdravniki, učitelji, vzgojitelji, zdravstvena nega) ter koordinacijo in sistem dela in obveščanja med posameznimi resorji. Nosilci odločanja so načeloma podprli Varuhove predloge, vendar pomembnejših premikov ni bilo. Svoja celoletna prizadevanja za varstvo otrok pred nasiljem v družini je Varuh zaokrožil z organizacijo strokovnega posveta konec leta 2003, na katerega je povabil predvsem praktike iz različnih služb in nevladnih organizacij. Na posvetu so sodelovali tudi dijaki I. gimnazije v Celju, ki so pred tem izvedli serijo delavnic o nasilju v družini.

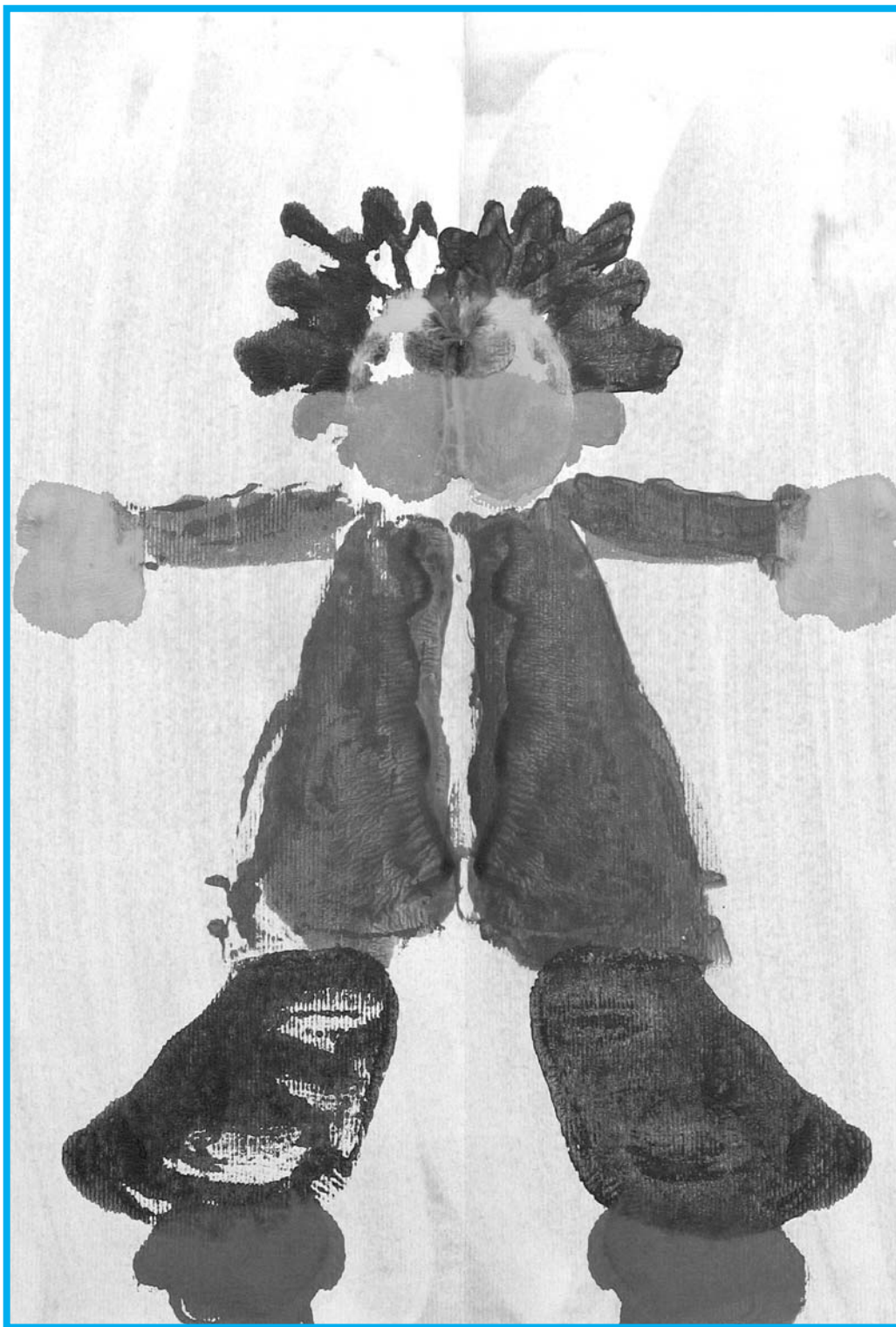
Leta 2004 je Varuh izdal posebno poročilo NASILJE V DRUŽINI - POTI DO REŠITEV, v katerem smo strnili prispevke strokovnega posveta z istim naslovom s konca leta 2003, povzeli skupne ugotovitve in predloge strokov-

njakov, ki se z nasiljem v družini ali njegovimi posledicami neposredno srečujejo v praksi, in predlagali rešitve na različnih ravneh.

Poudarki:

- Za zmanjšanje nasilnosti v družinah bi bile potrebne širše družbene spremembe. Izločiti bi morali norme, ki dajejo nasilju v družini in družbi legitimnost ali ga celo povzdigujejo. Ljudje dobijo presenetljivo malo spodbude pri vzgoji otrok v obliki opuščanja telesnega kaznovanja ali drugih oblik poniževanja. Prav tako so starši zelo slabo pripravljeni in opremljeni za postavljanje meja otrokom, ne da bi pri tem uporabljali katero od nasilnih ravnanj.
- Pomembna je vloga medijev, filmske industrije in televizije - treba je vseskozi opozarjati, da nekateri otroci tako nasilje, ki ga težko gledamo v filmu, konkretno doživljajo.
- Zmanjšati bi morali stres, ki izzove nasilje in ga generira družba zaradi svojih neenakosti. Če je v družbi manj revščine, brezposelnosti, rasne, spolne in narodnostne neenakosti, z dobro dostopnostjo do zdravstvene nege in izobraževanja, je s tem zmanjšan ta del stresa v družinah, za katerega je odgovorna družba.
- Pomembno je zmanjševanje socialne izločenosti družin - bolj ko je neka družina izolirana

Matic Povše, vrtec Ostržek, Novo Mesto

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

U S T A V I M O N A S I L J E N A D O T R O K I

od okolja, več je možnosti, da se bo v njej dogajala katera od zlorab. Dobra povezava z neposrednim okoljem družini pomaga zmanjševati stres.

- Končno je nujno tudi spreminjanje patriarhalne usmerjenosti družbe. Ravno socialno višji položaj moškega olajšuje domače nasilje nad ženskami.

- Skupna je potreba po interdisciplinarni - medinstitucionalni povezavi, ki naj ne bi temeljila na osebnih stikih profesionalcev, ampak bi relativno gladko tekla (da bi bil znan algoritem pomoči - morda je varuhov posvet srečanje začetek takega algoritma). Ob tem je treba opozoriti tudi, da travme nasilja razdiralno delujejo tudi na priče nasilja, na primer na strokovnjake (policiste, kriminaliste, socialne delavce, terapevte, strokovne delavke in delavce v nevladnih organizacijah). Torej je treba izoblikovati takšno medinstitucionalno (so)delovanje, da bo mogoče izpeljevati algoritem odločanja ob ugotovljenem nasilju, hkrati pa zagotoviti izobraževanje - ozaveščanje (skoraj pričakovanih) razdiralnih duševnih procesov, ki jih sproži dinamika nasilja in zadenjo tudi vključene strokovnjake.

- Za učinkovito spoprijemanje z nasiljem v družini bi bilo v R Sloveniji treba prilagoditi, spremeniti ali dopolniti predvsem Kazenski zakonik, Zakon o kazenskem postopku, Zakon o pravdnem postopku, Zakon o policiji, Zakon o prekrških, Zakon o prekrških zoper javni red in mir, Zakon o nepravdnem postopku in Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.

- Dobra zakonodaja še ne zagotavlja ustreznega obravnavanja določenega družbenega pojava, enako pomembno je kakovostno izvajanje zakonov. Institucije bi morale poskrbeti za morebitne organizacijske spremembe, kadrovske okrepitve in kar je najpomembnejše, skrbeti bodo morale za nehno izobraževanje tistih, ki bodo s spremembami zakonodaje dobili določena pooblastila. Za vse to je treba zagotoviti namenska proračunska sredstva.

- Potrebna je specializacija vseh, ki se srečajo z družinskim nasiljem, od socialnih delavcev do kriminalistov, tožilcev, sodnikov in odvetnikov, pa tudi pooblaščenec mladoletnih oškodovancev.

- Rešitve večrazsežnostnega prostora družinskega nasilja so povezane s pravnimi intervencijami in odpravljanjem pomanjkljivosti. Neustrezno delovanje sistemov, ki je posledica pomanjkanja motivacije za ukrepanje, je mogoče odpraviti z oblikovanjem profesionalnih standardov in doktrinarnih rešitev, z nadzorom in preglednimi pritožnimi potmi. Ukrepi, ki so usmerjeni v pomanjkljivosti oziroma v njihovo odpravljanje, pripomorejo k najboljšemu varstvu pravic otroka.

Varuh človekovih pravic je skozi leto 2004 dejavno usmerjal pozornost k pravicam otrok, izpostavljenih nasilju, po drugi strani pa vseskozi preverjal zmožnosti nosilcev odgovornosti - na področju motivacije, moči (pooblastil) in virov, potrebnih za ukrepanje. Nadzor nad delom državnih organov, nosilcev javnih pooblastil in lokalne samouprave je izvajal tudi z vidika k pravicam usmerjenega ocenjevanja in analize otrokovega okolja. Pričakovane in napovedane ustrezno celovite zakonske rešitve v letu 2004 ni bilo. Predlog rešitev za sistemsko ureditev varstva pred nasiljem v družini, s posebnim poudarkom na rešitvah, ki zahtevajo odločitve o bodoči organizaciji služb za uresničitev zakona, je pripravilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve R Slovenije ter izvedlo strokovno razpravo o izhodiščih.

V začetku leta 2005 je Državni zbor R Slovenije obravnaval posebno poročilo

Nasilje v družini - poti do rešitev ter soglasno podprl priporočilo, da se dokončno oblikuje ustrezno zakonsko besedilo. Varuh človekovih pravic je ob tej priložnosti opozoril vsa ministrstva in druge državne organe in organe v lokalnih skupnostih, da so pri ustvarjanju politik na svojem področju zavezani zagotavljati takšne razmere, ki ne bodo povzročale, opravičevale ali ohranjale nasilja v družini.

2. PREPOVED TELESNEGA KAZNOVANJA OTROK V R SLOVENIJI

V sklopu systemskega reševanja problematike nasilja v družini smo predlagali tudi možnost izrecne prepovedi telesnega kaznovanja otrok. R Slovenija je bila že deležna odločnih opozoril Sveta Evrope (Evropske komisije za socialne pravice), saj še ni prepovedala vsakršnega telesnega kaznovanja.

Varuh človekovih pravic se je pridružil Forumu zoper telesno kaznovanje otrok in v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Slovenije v letu 2004 deloval predvsem na področju ozaveščanja javnosti.

V sodelovanju z nevladno organizacijo Društvo za nenasilno komunikacijo

smo obiskali nekaj šol ter s starši, otroki in mladostniki, učitelji in svetovalnimi delavci govorili o telesnem kaznovanju in nasilju v družini. Sporočilo, da je telesno kaznovanje otrok slab vzor in model za reševanje težav v medosebnih odnosih, saj utrjuje nasilniško naravnost ter oblikuje začarane kroge nasilja, je seglo do vseh sodelujočih.

V svojih opozorilih se Varuh zavzema za vrednotenje otroka kot avtonomnega bitja in za oblikovanje takšnega okolja, ki omogoča uravnotežen razvoj in bio-psiho-socialno blaginjo otrok in mladostnikov. Namesto telesnega kaznovanja opozarjamo na nenasilne vzgojne metode in metode discipliniranja.

Ob tem žal ugotavljamo, da telesno kaznovanje in odnos do njega odsevata položaj otrok in mladostnikov v slovenski družbi in v svetu odraslih.

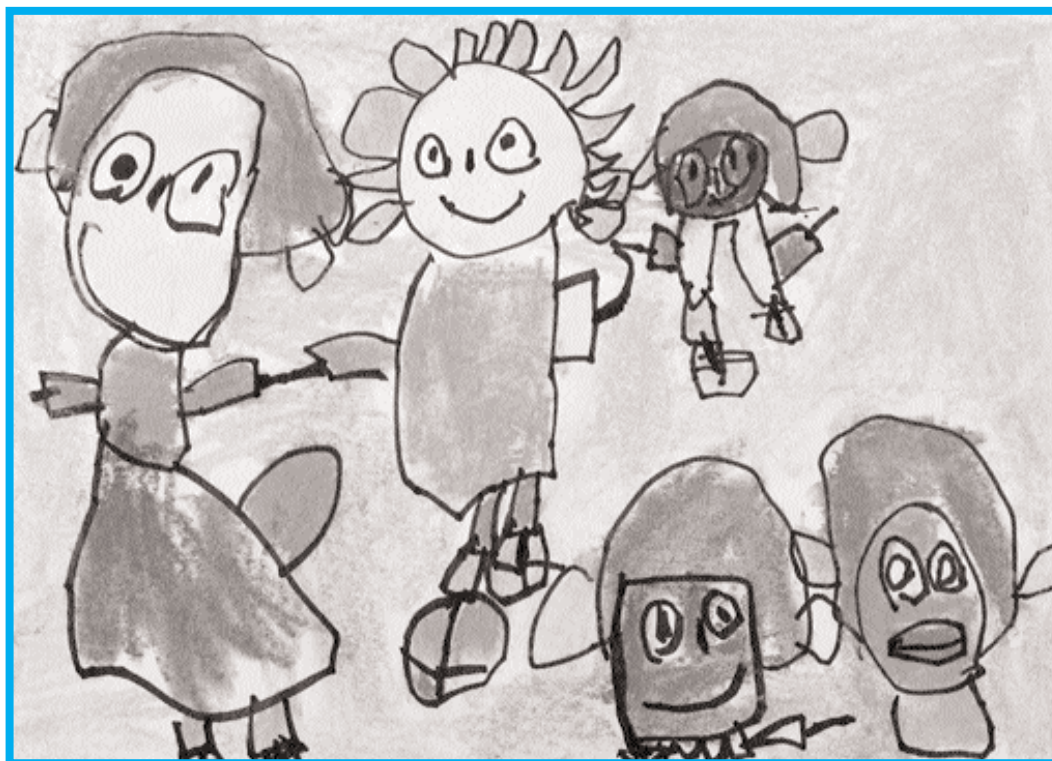
3. OTROCI, ŽRTVE KAZNIVIH DEJANJ, V POLICIJSKIH POSTOPKIH

Pobude, povezane z nasiljem nad otroki, so opozorile na neustrezno ravnanje organov odkrivanja kaznivih dejanj, ki postavljajo interes preiskave nad koristi otroka, kar je za Varuha človekovih pravic nesprejemljivo in nedopustno. Nekateri primeri nasilja in zlorab v družini so pokazali na slabo opremljenost s posebnimi strokovnimi znanji in veščinami pri policiji, v pravosodju in v centrih za socialno delo, na neupoštevanje potreb in razvojnih značilnosti mladoletnih oškodovancev, na dodatno travmatizacijo v samih postopkih in pri obravnavi s strani državnih organov.

Tako imenovani strokovnjaki, ki ne poznajo (ali vsaj ne dovolj dobro in poglobljeno) problematike, ki jo obravnavajo, v procesu dela in odločanja ne morejo skrbeti za otrokove koristi, kar razumemo kot sistemsko kršitev pravic otrok in mladostnikov.

Zato je Varuh že leta 2003 predlagal uvajanje sistema zagovorništva za otroke in mladostnike, saj je nujno varovati njihove pravice, ko so žrtve kaznivih dejanj. V sistemu "zagovorništva" za otroke in mladostnike bi zaupna odrasla oseba vseskozi spremljala otroka.

Predlog ni bil deležen nikakršnega odziva, enako kot Varuhov poziv predsedniku vlade, poslancem, nosilcem javnih funkcij in pooblastil k skupni zavezi za nenasilno družbo, ki je bil predstavljen ob svetovnem dnevu zdravja leta 2003.

Maksi Manuela Matkovič, 4,5 let, "Plešemo in pojemo Ringaraja", vrtec Zelena Jama, Ljubljana

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

U S T A V I M O N A S I L J E N A D O T R O K I

4. PRIHODNOST BREZ NASILJA ZA SLOVENSKE OTROKE IN MLADOSTNIKE?!

Varuhov načrt do leta 2007 na področju varovanja otrok pred nasiljem vključuje spodbujanje in predlaganje ukrepov in dejavnosti, kot so:

- vzpostavitev koordinirane medresorske in interdisciplinarne dejavnosti na ravni države, regij in lokalnih skupnosti; pregled in evalvacija dela služb, ki obravnavajo otroke in družine, iz jasno določene proti nasilne perspektive

- aktivnosti za odpravljanje neenakosti, revščine, za izboljševanje zdravstvenega in izobraževalnega sistema, mreže vzgojno-varstvenih organizacij ipd.

- zakonske spremembe v smeri odpravljanja vsakršne tolerance do nasilja nad otroki in doslednega sankcioniranja le-tega, vključno s telesnim kaznovanjem in poniževalnim ravnanjem v družini in/ali institucijah

- strogo kaznovanje nedovoljene posesti orožja in/ali eksplozivnih snovi, zmanjšanje dostopnosti pirotehničnih sredstev

- oblikovanje sistema za zbiranje podatkov in raziskovanje nasilja nad otroki; dosledno spoštovanje veljavne (kazenske) zakonodaje in potrebne spremembe (inkriminacija družinskega nasilja - premestitev s področja prekrškov na področje kaznivih dejanj, zakonsko varstvo otrok pred kakršnim koli nasiljem v šolskem sistemu, dosledno preganjanje spolnega nasilja, inkriminacija proizvodnje, razširjanja, prodaje, uvoza, izvoza in posesti pornografskega gradiva, kjer nastopajo otroci, strokovno ustrezna obravnava otrok, žrtev nasilja s strani organov odkrivanja in pregona, ustanovitev družinskih sodišč ali specializiranih "družinskih" oddelkov na okrožnih sodiščih)

- službe za varovanje otrok pred nasiljem in za obravnavo otrok, žrtev telesnih, čustvenih in/ali spolnih zlorab in zanemarjanja (sedanji način dela

Neža Pompe, 4. razred, "Prijateljstvo", OŠ Poljane

CSD tega ne zagotavlja, prelaganje tovrstnih dejavnosti pretežno na nevladni sektor ni sprejemljivo, saj ne upošteva zahteve po posebnih znanjih, visoki strokovnosti z zagotovljenim sistemom nadzora kakovosti dela, supervizije in dosledne evalvacije programov)

- oblikovanje sistema za varovanje otroka pred nasiljem: ukrepi za varovanje pred nasiljem v družinah, rejniških družinah, zavodih, za varstvo pred samopoškodbami in samomori in pred spolnim in kakršnimkoli drugim izkoriščanjem, dostopnost mreže svetovalnih/podpornih

- služb za otroke, prijavna dolžnost strokovnih delavcev, dosledno odkrivanje in pregon storilcev, zagotavljanje varnega okolja žrtvam nasilja - umik nasilneža iz družine

- vzpostavitev mreže centrov za psihosocialno rehabilitacijo otrok, žrtev nasilja

- vzpostavitev sistema za zdravljenje in psihosocialno rehabilitacijo storilcev (nasilnežev) in

- preventivni programi za otroke.

Žal ob tem ni mogoče prezreti, da R Slovenija nima nacionalnega akcijskega načrta za otroke in mladostnike, kaj šele kakršnegakoli usmerjenega akcijskega načrta (za preprečevanje nasilja, za preprečevanje spolnega zlorabljanja in izkoriščanja ipd.). V tem pogledu je prihodnost brez (ali z manj) nasilja za slovenske otroke in mladostnike skrajno negotova.

Doc. dr. Polona Selič, svetovalka varuha

Varuh človekovih pravic RS, Dunajska c. 56, 1000 Ljubljana

www.varuh-rs.si

V VARUHOVEM NAČRTU ZA PRIHODNOST SO UPOŠTEVANE TUDI PRIPOMBE MLADOSTNIKOV

Ti so (med drugim) dodali:

"Se zdi pa pomembno pri PRIHODNOSTI, da bi se v teh letih nujno morali centri, vladne in nevladne organizacije, ki se borijo proti nasilju nad otroki in med njimi, med seboj povezati. Velik problem je ta naša razdrobljenost. Zdi se, kot da se za isti cilj zavzema pet organizacij s šibko močjo in so pri tem bolj kot ne vse neuspešne, namesto da bi delovala ena in ta s polno močjo. Brez povezave in interaktivnega delovanja ne bo temeljnega uspeha."

"Pri tem je vsaj toliko, kot da na probleme opozarjamo odrasle, pomembna zadnja točka: preventivni programi za otroke. Naše delavnice so se izkazale za zelo uspešne, predvsem potrebujemo v osnovnih in srednjih šolah nekaj, kar bo ozaveščalo in predramilo te naše otroke. Veliko je že,

če se zavedo, kaj pomeni klofuta, kaj pomeni udarec in da to le ni tako lahkomišelnost, kot si ga morda predstavlja kateri izmed njih. Pri tem naj odigra pomembno vlogo zopet neki center, ki bo usposabljal mlade predavatelje (multiplikatorje) in jim pomagal, da bodo s pravilnim pristopom dosegli vrstnike in jih opozorili na nevarnosti, ki jih čakajo na njihovi življenjski poti."

"Rad bi dodal le še to, da je isto povezanost treba zagotoviti za centre, ki se ukvarjajo z varstvom zlorabljenih žena. Gre za povsem isto načelo."

"Tudi mladi menimo, da je treba vzpostaviti nacionalni akcijski načrt, da je nujno sprejeti zakon, ki bo zagotovil pregon vsakršnega fizičnega kaznovanja. Mislimo, da bi bilo treba s tem seznanjati tudi bodoče starše, ki bodo nadaljevali ali opustili uporabo t. i. vzgojnih klofut. Nobena klofuta ni vzgojna in naj se to ve! Daleč so časi, ko so nam lahko kaj dopovedali samo z udarci. Ti samo učijo, nič ne govorijo. Zato jih je treba ustaviti čim prej, za vse generacije, ki bodo še prišle."

Regionalno posvetovanje za študijo ZN o nasilju nad otroki
5.-7. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

Jokohamski pregled - boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok
8.-9. julij 2005 Ljubljana, Slovenija
Evropa in srednja Azija

VARUH, brezplačni bilten Varuha človekovih pravic RS, št. 5, junij 2005
Izdaja: Varuh človekovih pravic RS

Urednica: Barbara Samaluk Lektoriranje: Milojka Mansoor Korektore: Jože Marovt Fotografije: Barbara Samaluk
Risbe: Julija Bratuša, Sara Hozjan, Alen Kuhar, Žiga Kumer, Maksi Manuela Matkovič, Aljaž Pačnik, Neža Pompe, Matic Povše, Gašper Vodopivec

Pri pripravi biltena so sodelovali: Tone Dolžič, Matjaž Hanžek, Mojca Markizeti, Barbara Samaluk, Polona Selič
Uredništvo: Varuh človekovih pravic RS, Dunajska c. 56, 1109 Ljubljana, Tel.: 01 475 00 35, 01 475 00 29, E-mail: barbara.samaluk@varuh-rs.si

Oblika, tehnična ureditev in prelom: Produkcija Nune / Miroslav Nune Popović, Tamara Četković Tisk: Cicero Begunje d. o. o. Naklada: 25.000 izvodov ISSN 1581-8039

